NOSTĀJAS DOKUMENTS

EAPN novērtējums 2016. gada ES dalībvalstīm adresētajiem ieteikumiem

GALVENIE VĒSTĪJUMI:

1. **Palielinājies ES dalībvalstīm adresēto ieteikumu skaits (CSRs) saistībā ar nabadzības mazināšanu, taču tiem trūkst saskaņotības un tiesībās balstītas integrētas stratēģijas.**
2. **Joprojām dominē taupība, nevis sociālās investīcijas un nodokļu pārdales politika.**
3. **Minimālā ienākuma pietiekamību mazina finansējuma samazināšana vispārējai sociālajai aizsardzībai.**
4. **Palielinājusies piekļuve kvalitatīvai veselības aprūpei, integrētiem pakalpojumiem un mājokļiem, bet efektivitāte ir pirmajā vietā.**
5. **Nodarbinātības politika turpina būt „skaitļu spēle", kas uzsvaru liek uz darba piedāvājumu.**
6. **Ir zināms progress iekļaujošas izglītības jomā, bet tam nav sasaistes ar Eiropas Stratēģijas 2020 mērķiem.**

RĪGA, 2017

EAPN 2016. GADA ES DALĪBVALSTĪM ADRESĒTO IETEIKUMU VĒRTĒJUMS

Eiropas Komisija 2016. gada 18. maijā pieņēma priekšlikumus ES dalībvalstīm adresētajiem ieteikumiem (CSRs). Uz to EAPN sniedza tūlītēju atbildi informācijā plašsaziņas līdzekļiem: „Vairāk ES dalībvalstīm adresētu ieteikumu par nabadzību, bet joprojām dominē taupība". Šajā dokumentā ir izklāstīti galvenie vēstījumi un ieteikumi no sīkāka šo (CSRs) ieteikumu novērtējuma, kopā ar mūsu biedriem izvērtējot progresu virzībā uz sociālu Eiropu un Eiropas Stratēģijas 2020 mērķu sasniegšanu nabadzības mazināšanas, nodarbinātības un izglītības jomā.

GALVENIE VĒSTĪJUMI

1. Palielinājies ES dalībvalstīm adresēto ieteikumu skaits (CSR) saistībā ar nabadzības mazināšanu, taču tiem trūkst saskaņotības un tiesībās balstītas integrētas stratēģijas.

Komisija norādīja uz 11 nabadzības jomas ieteikumiem: to skaits ir pieaudzis no sešiem ieteikumiem 2015. gadā. Tomēr nabadzība bieži vien tekstā netiek pieminēta, un piedāvātie pasākumi šķiet pretrunīgi un sadrumstaloti. Maz tiek piedāvāta integrētā stratēģija, kas atbalsta sociālo integrāciju visiem cilvēkiem visā dzīves laikā, ar integrētu darbspējīgā vecuma cilvēku aktīvu iekļaušanu un ar tematiskām integrētām stratēģijām galvenajām grupām. Ar jaunā Sociālā pīlāra aizsākšanu mēs gaidījām lielāku pievēršanos sociālajām tiesībām visās dalībvalstīs.

2. Joprojām dominē taupība, nevis sociālās investīcijas un nodokļu pārdales politika.

Gandrīz visas ES dalībvalstis saņēma ieteikumu samazināt budžeta deficītu un valsts parādu, samazinot izdevumus. Joprojām dominē tieši šis ieteikums, kaut arī bieži vien netieši izteikts. Lielāka uzmanība tiek pievērsta investīcijām, bet, galvenokārt, samazinot regulējošos šķēršļus privātajām investīcijām infrastruktūrā, kā arī pētniecībā un attīstībā, nevis sociālajām investīcijām cilvēkresursos un pakalpojumos. Pozitīvs izņēmums ir Vācija un Īrija, kur svarīgākie sociālie pakalpojumi prasa lielākās valsts investīcijas. Ieteikumi par

nodokļu palielināšanu, tostarp par cīņu pret izvairīšanos no nodokļu nomaksas, un par nodokļu iekasēšanu ir apsveicamas, bet, diemžēl, tika palaista garām iespēja ierosināt iekļaujošas nodokļu sistēmas, kas pārdala ienākumus un bagātību, kā arī piešķirt līdzekļus atbilstošām vispārējās sociālās aizsardzības sistēmām, piemēram, progresīvajiem nodokļiem, īpašuma un peļņas nodokļiem.

3. Minimālā ienākuma pietiekamību mazina finansējuma samazināšana vispārējai sociālajai aizsardzībai.

Piecas ES dalībvalstis saņēma rekomendācijas par minimālo ienākumu un četras – par pietiekamību un tvērumu, ar nelielām, bet atbalstāmām piebildēm par nevienlīdzības samazināšanu. Tomēr tas ir pretrunā ar vispārējo pieeju „modernizācijai", proti, tiek „apgrieztas" sociālās aizsardzības sistēmas, samazināti izdevumi un samazināts universālums. Joprojām uzmanības centrā ir pensionēšanās vecuma paaugstināšana, nevis pietiekamu pensiju nodrošināšana visiem. Tā ir daļa no apņemšanās nodrošināt cilvēkiem pietiekamus ienākumus visā dzīves laikā.

4. Palielinājusies piekļuve kvalitatīvai veselības aprūpei, integrētiem pakalpojumiem un mājokļiem, bet efektivitāte ir pirmajā vietā.

Lielākā uzmanība tiek pievērsta mājokļu piedāvājuma palielināšanai kā izaugsmes stimulam, bet ne tam, lai mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem nodrošinātu pieejamu piekļuvi mājokļiem, tostarp izmantojot sociālos mājokļus. Netiek minēta bezpajumtniecības problēmas risināšana, kā arī nav atsauces uz pirmajām veiksmīgajām

mājokļu stratēģijām, kuras jau ir ieviestas. Kaut arī ir apsveicami tie ieteikumi, kas dažās ES valstīs atbalsta universālu veselības nodrošinājumu, labāku piekļuvi, kā arī integrētus sociālos un citus pakalpojumus, kopējais vēstījums paliek ilgtspējība un rentabilitāte, nevis tiesībās balstīta pieeja, kas varētu garantēt vispārējo piekļuvi kvalitatīviem universāliem pakalpojumiem.

5. Nodarbinātības politika turpina būt „skaitļu spēle", kas uzsvaru liek uz darba piedāvājumu.

20 dalībvalstīm saņemot ieteikumus par iesaisti nodarbinātībā, tas noteikti ir galvenais nodarbinātības politikas virziens, kamēr darba vietu radīšana nav pieminēta un darba vietu kvalitāte nav prioritāra. Neskatoties uz pozitīvu retoriku par individuālu pieeju neaizsargāto grupu pārstāvjiem, joprojām nav manāma integrētu aktīvās iekļaušanas metožu izmantošana, kas nodrošinātu pieeju kvalitatīvām darba vietām, kā arī visaptverošu piekļuvi pakalpojumiem un pietiekamu ienākumu atbalstu. Veicinošais elements ir dažām valstīm adresētas rekomendācijas par stabiliem un drošiem līgumiem un pabalstu aizstāšanu apvienojumā ar kvalitatīvu, pieejamu bērnu aprūpi. Diemžēl, to apdraud dažām dalībvalstīm adresētās norādes uz negatīvajām sekām, ko var radīt iekļaušana darba tirgū, samazinot algas nolūkā veicināt konkurētspēju, un bezdarbnieka pabalstus nolūkā piespiest cilvēkus strādāt.

6. Ir zināms progress iekļaujošas izglītības jomā, bet tam nav sasaistes ar Eiropas Stratēģijas 2020 mērķiem.

Pieeja izglītības jautājumu risināšanai joprojām lielā mērā ir atkarīga no darba tirgus perspektīvas: 10 dalībvalstis ir saņēmušas tām adresētus ieteikumus par apmācību un kvalifikācijas celšanas nodrošinājuma pastiprināšanu, ko prasa darba tirgus vajadzības. Kaut arī ir sniegti ieteikumi, lai veicinātu izglītības kvalitātes paaugstināšanu dažās valstīs un izglītību padarītu iekļaujošāku neaizsargātām grupām (migrantiem, romiem, bērniem no nelabvēlīgās sociālekonomiskās vides), tikai trīs valstis ir saņēmušas ieteikumus, kas ir saistīti ar Eiropas Stratēģijas 2020 mērķiem: viena – par pāragru mācību pārtraukšanu, divas – par pieaugušo izglītību.

Detalizētā tematiskā analīze

MAKROEKONOMISKĀ ANALĪZE

- **Valstu finanšu ilgtspējība un taupība joprojām ir galvenā prioritāte.**

Gandrīz visas dalībvalstis ir saņēmušas ieteikumus par fiskālo politiku un pārvaldību, 15 valstīm tiek izvirzītas nepārprotamas prasības samazināt budžeta deficītu (BE, BG, HR, FR, IE, SI, CY, FR, HU, ES, PL, PT, RO, SK, UK). Tiek uzskatīts, ka 3 valstis ir sekmīgi veikušas pasākumus saskaņā ar pārmērīgā budžeta deficīta novēršanas procedūru (EDP) - (CY, IE, SI), bet tiek sagaidīts, ka tās arī turpmāk veiks fiskālos pielāgojumus, kamēr sešas valstis joprojām veic budžeta deficīta novēršanas procedūru (HR, FR, EL, PT, ES un UK). Portugālei un Spānijai draud sankcijas, ja netiks veikti nepieciešamie pasākumi. Uzsverot budžeta deficītu un parādu uzraudzību, visās valstīs turpinās visaptverošais stāsts par taupību, ar pastāvīgu spiedienu samazināt valsts sociālo un veselības aprūpes pakalpojumu apjomu. Tas turpina radīt nabadzību un apdraud iespējamos pozitīvos ieteikumus par nabadzības mazināšanu.

- **Nelielas izmaiņas investīciju virzienā, bet nav pietiekamas sociālās un sabiedriskās investīcijas.**

Nepieciešamība veicināt investīcijas tiek skaidrāk atzīta ES dalībvalstīm adresētos ieteikumos (BE, CZ, DE, DK, EE, HU, IE, LU, PL), bet priekšroka galvenokārt tiek dota regulējošo šķēršļu samazināšanai privātajām investīcijām, jo īpaši pētniecībā un attīstībā, kā arī pamatinfrastruktūrā, nevis sociālajām un sabiedriskajām investīcijām. Kā piemērus varētu minēt investīciju veicināšanu uz zināšanām balstītajā kapitālā, enerģētikā un transportā Beļģijā, kā arī privātu investīciju stimulēšanu inovācijās Latvijā.

Tomēr tikuši izteikti arī pozitīvi aicinājumi palielināt vai novirzīt valsts izdevumus (DE, IE, NL). Vācijā valdība tiek aicināta risināt „pastāvīgi nepietiekamu valsts investīciju problēmu" infrastruktūrā, izglītībā, pētniecībā un inovācijās. Īrijai tiek norādītas

nepietiekamas investīcijas transportā, ūdens apgādē un mājokļos, lai gan tai uzliktie fiskālie noteikumi ir būtisks ierobežojums šiem izdevumiem.

- **Aicina investēt mājokļos, bet ne mājokļos par pieņemamu cenu vai bezpajumtniecībā.**

Trīs valstis saņēmušas ieteikumus par investīcijām mājokļos (LU, SE, UK). Tomēr, tie galvenokārt ir saistīti ar privātām investīcijām, lai palielinātu mājokļu piedāvājumu, mazinot pieprasījumu pēc mājokļiem un būvējot mājokļus pārdošanai vai īrei. Diemžēl, par prioritāti netiek uzskatīta pieņemamas cenas īres mājokļu pieejamības palielināšana ģimenēm ar zemu ienākumu līmeni, kā arī īres maksas uzraudzības ieviešana. Valstis netiek aicinātas investēt sociālajos mājokļos, lai gan tas varētu būtiski palielināt pienācīgu mājokļu piedāvājumu par pieņemamām cenām nabadzīgajām un sociāli atstumtajām cilvēku grupām. Netiek pievērsta pietiekama uzmanība bezpajumtniecības pieaugumam un netiek atzīta dažās dalībvalstīs ieviestā pozitīvā stratēģija „*Mājoklis vispirms*".

- **Pozitīva rīcība attiecībā uz izvairīšanos no nodokļu nomaksas un nodokļu iekasēšanu / nodokļu sloga samazināšanu personām ar zemiem ienākumiem, bet ne attiecībā uz <u>iekļaujošiem</u> nodokļiem, kas veicina izaugsmi, tādējādi mazinot nevienlīdzību.**

13 ES dalībvalstīm tiek doti ieteikumi par nodokļiem (BE, HR, FR, DE, HU, IE, LV, LT, PL, PT, RO, SK, SE), koncentrējoties uz "izaugsmi veicinošiem" nodokļiem, "neefektivitātes samazināšanu" un "vienkāršošanu". Kā priekšlikumi nepārprotami norādīti: nodokļu bāzes paplašināšana (FR, IE), nodokļu novirzīšana no ražošanas un darbaspēka (FR), kā arī negatīvs uzņēmumu ienākuma nodokļa samazinājums (FR, DE, PT). Ir daži pozitīvi ieteikumi: 1) samazināt augstu nodokļu slogu zemo algu saņēmējiem (DE, HU, LV, LT); 2) palielināt īpašuma nodokli (HR, LV, SE); 3) palielināt dabas resursu nodokli (LV).

Tomēr šī prioritāte, ņemot vērā patēriņa nodokļu paaugstinājumu, pēc būtības ir regresīva, it īpaši, runājot par PVN palielināšanu pamatprecēm un pakalpojumiem. To, visticamāk, visvairāk izjutīs tieši nabadzīgākie sabiedrības slāņi, jo viņi tērē proporcionāli vairāk no saviem ienākumiem tieši par šiem pakalpojumiem (FR, IE, LT, PL). Pozitīva uzmanība arvien vairāk tiek pievērsta nodokļu atbilstības un iekasēšanas palielināšanai (IE, LV, LT, PL, RO, SK), tomēr šogad nav īpašu ieteikumu, kas tieši vērstos pret izvairīšanos no nodokļu nomaksas (2015. gadā – ieteikums Čehijai, Ungārijai). Pagaidām nepastāv skaidri ieteikumi arī par progresīvās nodokļu sistēmas ieviešanu, risinot vienoto nodokļu likmju problēmu valstīs, kur pieaug nabadzības un nevienlīdzības līmenis, vai palielinot peļņas nodokļus. Par visiem priekšlikumiem, kas ir saistīti ar nodokļiem, ir jāveic atsevišķs sociālās ietekmes novērtējums, lai šīs izmaiņas nepadarītu nabadzīgo cilvēku stāvokli vēl sliktāku un lai sekmētu nodokļu pārdali.

- **Konkurences un privatizācijas pieaugums, bet netiek apsvērta sociālā ietekme.**

Sešas dalībvalstis ir saņēmušas ieteikumus, kas prasa lielāku konkurenci un privatizāciju publiskajos līgumos (DK, FI, FR, HU, IT, PT). Tomēr, netiek prasīts novērtēt sociālo ietekmi uz nodarbinātību un pakalpojumiem, kā arī iekļaut sociāla rakstura atrunas, īpaši par to pieejamību un kvalitāti maznodrošinātām grupām. Joprojām galvenās prioritātes ir: konkurences pieaugums pakalpojumu jomā (DK, FI, FR, IT), ierobežojumu atcelšana (HU) un valsts uzņēmumu pārstrukturēšanas plāni (PT).

NABADZĪBAS ANALĪZE

- **Palielinājies ES dalībvalstīm adresētu ieteikumu skaits par nabadzības problēmu (no 6 līdz 11), bet tiem ir maz saskaņotības.**

11 dalībvalstis saņem tā sauktās „CSRs par nabadzību" (BG, CZ, ES, HR, HU, IE, IT, LV, PT, RO, SK) saskaņā ar Eiropas Komisijas Paziņojumu, kas atspoguļo to skaita pieaugumu, jo pagājušajā gadā tās bija tikai sešas valstis. Tomēr ne vienmēr ir viegli saprast kritērijus, kas

tiek izmantoti, sniedzot šos ieteikumus, kā arī redzēt, kādā veidā tie mazinātu nabadzību. Turklāt ieteikumu skaits par šo problēmu joprojām ir pārāk zems, ņemot vērā, ka lielākajā daļā dalībvalstu mērķis izskaust nabadzību ir cietis neveiksmi: gandrīz katrs ceturtais cilvēks ir nabadzīgs un sociāli atstumts, un tas ir par 4.2 miljoniem vairāk nekā 2008. gadā[1], kad tika izvirzīts Eiropas Stratēģijas 2020 nabadzības mazināšanas mērķis.

Lai arī minētās valstis kopumā ir tās valstis, kurās ir vislielākais nabadzības un sociālās atstumtības risks, ir daži izņēmumi (piemēram, Igaunija nav iekļauta sarakstā un Čehijas Republika ir, lai gan Igaunijai ir daudz lielākas problēmas un nabadzības līmeņa paaugstinājums). Turklāt ieteikumu preambulā pamatojums (t.i., augsts nabadzības un sociālās atstumtības līmenis šajās valstīs) tiek skaidri minēts tikai 4 dalībvalstīm (BG, HU, LV, RO), kamēr 3 citām valstīm uz to ir tikai daļējas atsauces (ES, HR, IE, PT; piemēram, Spānijā – attiecībā uz naudas pabalstiem; Īrijā un Portugālē – attiecībā uz nabadzības riskam pakļautajiem bērniem; Horvātijā – uz senioriem). Čehijā atsauce ir tikai uz nelabvēlīgā situācijā esošu bērnu iekļaušanu izglītības sistēmā. Divām ES dalībvalstīm,

[1] Eurostat 2014. EC European Semester Thematic Fiche: Poverty and Social Exclusion (03.05.2016)

kuras ir saņēmušas ieteikumus nabadzības mazināšanai, nabadzības un sociālās atstumtības problēma nav pieminēta vispār (IT, SK).

- **Ir daži pozitīvi ieteikumi, bet tie ir pārāk sadrumstaloti un tiem trūkst integrētas stratēģijas.**

Ir vairāk pozitīvu ieteikumu piemēru ar sociāliem priekšlikumiem, tomēr daudzi iesaka tikai daļējus pasākumus konkrētām mērķa grupām, nevis integrētu stratēģiju visām grupām, kas saskaras ar nabadzību un sociālo atstumtību. Šādai stratēģijai ir jābalstās uz integrētām aktīvās iekļaušanās pieejām un arī jāatbalsta īpašās ES tematiskās stratēģijas (*Ieguldījumi Bērnos*, *Bezpajumtniecības un Mājokļu Zaudēšanas problēmu risināšana*). Viens no labākajiem piemēriem ir redzams Bulgārijā, kur valdībai tiek prasīts palielināt kvalitatīvas izglītības pieejamību nelabvēlīgā situācijā esošām grupām, stiprināt integrētus pakalpojumus un aktīvu darba tirgus politiku, piekļuvi veselības aprūpei, palielināt līdzekļu piešķiršanu, tvērumu un pietiekamību minimālajam ienākumam un minimālajai algai. Tomēr lielākā daļa ieteikumu piedāvā diezgan sadrumstalotus priekšlikumus konkrētām grupām (piem., izglītība nelabvēlīgā situācijā esošiem bērniem Čehijā). Ja to apvieno ar faktu, ka tajās pašās valstīs dominējošais ieteikums (CSR1) bieži vien ir fiskālā konsolidācija, kas pieprasa efektivitāti vai samazināt valsts budžeta izdevumus par pakalpojumiem, kas, visticamāk, tikai varētu palielināt nabadzību, ir grūti saskatīt šo priekšlikumu kopējo saskaņotību.

MINIMĀLAIS IENĀKUMS UN SOCIĀLĀ AIZSARDZĪBA

- **Palielinājusies prioritāte minimālā ienākuma pietiekamībai, bet to apdraud sociālās aizsardzības sistēmu racionalizācija.**

5 dalībvalstis (BG, HU, LV, LT, ES) saņem īpašus ieteikumus attiecībā uz minimālo ienākumu. Šogad 4 no tām (BG, HU, LV un LT) saņem prasības paaugstināt adekvātu minimālo ienākumu, un 3 – prasības attiecībā uz minimālo ienākumu tvērumu (BG, HU, LT). Spānijai tiek lūgts pozitīvi atrisināt minimālo ienākumu nepilnības un atšķirības. Plašāk tiek risināts arī sociālās aizsardzības sistēmu stiprināšanas jautājums: Nīderlande ir saņēmusi ieteikumu pašnodarbinātajām personām palielināt pieejamību sociālajai aizsardzībai. Tomēr, daudzos gadījumos to apdraud prioritāte, kas tiek piešķirta budžeta

ilgtspējībai, piemēram, Francijā, kurai tiek prasīts „reformēt bezdarbnieku pabalstu sistēmas, lai atjaunotu budžeta ilgtspējību un motivāciju strādāt". Īrijai pieprasa bezdarbnieku pabalsta un citu papildu pabalstu atcelšanu, lai stimulētu nodarbinātību.

Citās valstīs, piemēram, Horvātijā, galvenā uzmanība tiek pievērsta mērķa grupu konkretizēšanai, pieprasot konsolidēt sociālās aizsardzības pabalstus, samazinot īpašās atbalsta sistēmas, saskaņojot atbilstības kritērijus un vēršot atbalstu uz tiem, kuriem tas visvairāk ir nepieciešams. Tā kā Eiropas Savienībā pašlaik gandrīz neviena minimālā ienākuma sistēma faktiski nerisina nabadzības problēmu, mēs sagaidītu ieteikumus par minimālo ienākumu un citu ienākumu atbalsta pabalstu pietiekamību lielākajā daļā ES dalībvalstu, arī par to nepietiekamu izmantošanu. Ir arī svarīgi izbeigt pastāvīgos taupības pasākumus, kas apdraud minimālo ienākumu un sociālās aizsardzības budžetus, kā arī kaitē izaugsmei.

- **Pensionēšanās vecuma palielināšana, nenodrošinot pietiekamas pensijas.**

Mazāk dalībvalstu šogad ir saņēmušas ieteikumus par pensijām – tikai piecas (LU, NL, PL, PT, SI). Tas varētu būt saistīts ar faktu, ka lielākā daļa valstu ir reaģējušas uz ES prasībām. Tomēr galvenā uzmanība joprojām tiek pievērsta valsts pensiju ilgtspējībai, lūdzot „paaugstināt pensionēšanās vecumu, ierobežojot priekšlaicīgu pensionēšanos, palielinot motivāciju strādāt ilgākus gadus" (LU), bet nepievēršot uzmanību plaisai starp paredzamo dzīves ilgumu un veselīgas dzīves gadiem cilvēkiem, kas saņem zemus ienākumus un saskaras ar sociālo atstumtību.

Citi ieteikumi lielāku uzmanību pievērš 2. pensiju sistēmas līmenim, nevis likumā noteiktām pensijām, padarot 2. pensiju līmeni pārredzamāku (Nīderlandē) un samazinot paļaušanos uz valsts budžeta maksājumiem (Portugālē). Ir arī neskaidri priekšlikumi „reformēt pensiju sistēmu" (Slovēnijā), kas nozīmē izmaksu samazināšanu. Tikai Polijai tiek dota īpaša norāde uz vajadzību pēc ilgtspējīgām un pietiekamām pensijām.

PAKALPOJUMU PIEEJAMĪBA

- **Lielāks uzsvars tiek likts uz universālu un kvalitatīvu veselības aprūpi, tomēr joprojām dominē efektivitāte.**

9 dalībvalstis (BG, CY, CZ, FI, LV, LT, PT, RO, SI) ir saņēmušas ieteikumus attiecībā uz veselības aprūpi. Vairākām valstīm tiek norādīts, ka nepieciešams piešķirt lielāku prioritāti pieejamības uzlabošanai un veselības aprūpes sistēmu finansēšanai (Bulgārijā) vai arī pieprasīts ieviest universālas veselības aprūpes tvērumu (Kiprā) un pakalpojumu pieejamības, kvalitātes un rentabilitātes uzlabošanu (Latvijā).

Dažām valstīm tiek sniegti konkrēti priekšlikumi par pakalpojumu sniegšanas uzlabojumiem, it īpaši profilaksē un primārajā aprūpē (Lietuvai – par ambulatorās aprūpes stiprināšanu, slimību profilaksi un veselības veicināšanu; Rumānijai – par neoficiālo maksājumu ierobežošanu un ambulatorās aprūpes pieejamības palielināšanu). Tomēr šo ieteikumu kopējā noskaņa ir piešķirt prioritāti veselības aprūpes ilgtspējībai, uzsvaru liekot uz efektivitāti un rentabilitāti, nevis garantējot universālu un pieejamu piekļuvi kvalitatīviem veselības un aprūpes pakalpojumiem. Piemēram, ieteikums "uzlabot

rentabilitāti un palielināt konkurenci" tiek dots Somijai, tikmēr Portugālei un Slovēnijai ir nepieciešams nodrošināt veselības aprūpes nozares ilgtermiņa stabilitāti. Čehijā uzmanības centrā ir fiskālās struktūras stiprināšana veselības aprūpes sistēmā. Īrijas gadījumā, lai gan Valsts Ziņojumā galvenā uzmanība tika vērsta uz divpakāpju veselības aprūpes sistēmas nevienlīdzību, diemžēl, šīs problēmas risināšanai netiek doti ieteikumi.

- **Samazinājusies prioritāte bērnu aprūpei un kvalitatīvai agrīnai apmācībai.**

Tikai 3 dalībvalstis (Īrija, Spānija un Lielbritānija) ir saņēmušas ar bērnu aprūpi saistītus ieteikumus, salīdzinot ar 7 pagājušajā gadā (AT, CZ, EE, IE, RO, SK un UK). Vislielākais uzsvars tiek likts uz bērnu aprūpes paplašināšanu, lai novērstu galveno šķērsli sieviešu nodarbinātībai, kas dažos gadījumos ir vairāk saistīta ar bērnu nabadzības novēršanu.

Taču varētu izmantot integrētu pieeju *"Ieguldījumi Bērnos",* kas apvieno piekļuvi pietiekamiem ienākumiem, pakalpojumu sniegšanai un līdzdalībai. Tomēr esošie ieteikumi ir konkrētāki, pieprasot piekļuvi kvalitatīvai bērnu aprūpei (IE, ES, UK) un pilna laika bērnu aprūpei (IE, UK). Tomēr tikai Īrijai tiek adresēts svarīgs jautājums par bērnu aprūpes pieejamību un kvalitāti: „uzlabota *kvalitatīvas, pieejamas*, pilna laika bērnu aprūpes nodrošināšana”. Papildinājums ar vārdu „*kvalitatīvas*” atspoguļo Īrijas NVO sektora aktīvo iesaistīšanos ieteikumu sastādīšanā, kā rezultātā – bērnu aprūpe vairs netiek uzskatīta

tikai par instrumentu, kas ļauj iesaistīties darba tirgū un uzlabo apstākļus bērnu aprūpes nozarē strādājošajiem.

- **Joprojām dominē rentabilitāte, tomēr lielāka uzmanība pievērsta integrētu sociālo pakalpojumu pieejamības palielināšanai.**

Lai gan rentabilitāte paliek nemainīga tēma ieteikumos, vairāk uzmanības tiek pievērsts arī tam, lai mazinātu nevienlīdzību, kā arī nodrošinātu ieguldījumus un piekļuvi augstas kvalitātes sabiedriskajiem pakalpojumiem (it īpaši sociālajiem dažās valstīs). Horvātijā ir norāde par „teritoriālo atšķirību samazināšanu" sabiedrisko pakalpojumu sniegšanā. Igaunijai tiek prasīts „nodrošināt augstas kvalitātes sabiedrisko pakalpojumu (jo īpaši sociālo) sniegšanu un pieejamību vietējā līmenī". Pastāv lielāks pieprasījums pēc integrētiem pakalpojumiem, it īpaši attiecībā uz nodarbinātības pakalpojumiem (BG, RO, PT).

NODARBINĀTĪBA

- **Nodarbinātības aktivizēšanā joprojām izmanto „pātagas un burkāna" pieeju.**

20 dalībvalstis (AT, BE, BG, HR, CY, CZ, DE, FI, FR, IE, HU, IT, LV, NL, PL, PT, RO, SI, SK, ES) saņēma ieteikumus par tajās īstenoto aktīvo darba tirgus politiku (ADTP). Dažos no tiem (IE, HU, LT) bija pozitīvas atsauces uz bezdarba pabalsta saņemšanas ilguma, pietiekamības un kvalitātes paaugstināšanu. Savukārt, citām valstīm tika ieteikts pretējais – „uzlabot motivāciju strādāt", atceļot dāsnus pabalstus, un, iespējams, piemērojot sankcijas un ierobežojumus (BE, FI. FR). Vairākas valstis (AT, BG, CY, CZ, IT, FI, PT, RO, SK) tika aicinātas uzlabot atbalstu darba meklēšanā konkrētām grupām, piemēram, jauniešiem, ilgstošajiem bezdarbniekiem (BG, CY, PT, RO, SK), sievietēm (AT, CZ, IT, CZ), migrantu izcelsmes cilvēkiem (Somija). Ungārijai tika ieteikts atbalstīt pāreju no sabiedrisko darbu sistēmas uz atvērtu darba tirgu, kamēr Itālija saņēma ieteikumu par Valsts nodarbinātības dienesta kapacitātes stiprināšanu. Bulgārija tika mudināta cīnīties pret nedeklarētu darbu, bet Nīderlande – ierobežot fiktīvu pašnodarbinātību un nodrošināt pašnodarbināto pienācīgu sociālo aizsardzību.

- **Pretrunīgi pasākumi attiecībā uz darba kvalitāti: pozitīvie soļi nestabilitātes novēršanā, bet satrauc retorika par algu līmeņa samazināšanu.**

4 valstis (BE, FI, FR, PT) saņēma īpašus ieteikumus par algu līmeni, kas tiek uzskatīts par pārāk augstu un tāpēc neveicina konkurētspēju un darba vietu radīšanu. Šīm valstīm tika ieteikts samazināt algu līmeni. Savukārt 3 citām valstīm (BG, HR, RO) tika ieteikts pielāgot algu noteikšanas mehānismu (bez papildu paskaidrojumiem). 4 valstis (DE, HU, LV, LT) tika aicinātas samazināt augsto nodokļu slogu cilvēkiem ar zemu ienākumu līmeni, bet pašas algas pietiekamība šajās valstīs netiek aplūkota. Igaunija, valsts ar visaugstāko vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirību ES, saņēma ieteikumu šo atšķirību samazināt.

Iepriecina tas, ka piecas ES valstis (DE, FR, NL, PL, PT) tiek aicinātas atbalstīt beztermiņa / pastāvīgos līgumus un vairāk atbalstīt pāreju uz tiem no tādām pagaidu nodarbinātības formām kā, piemēram, nepilna laika jeb mini-darbavietas Vācijā. Tomēr, darba un nodarbinātības kvalitātes jēdziens kā tāds nav minēts, kā arī netiek minēts ieguldījums kvalitatīvā, ilgtspējīgā nodarbinātībā, kas ir pieejama visiem.

IZGLĪTĪBA

- **Tiek veikti pasākumi integrējošākas izglītības izveidošanā, bet tie nav saistīti ar Eiropas Stratēģijas 2020 mērķiem.**

Tikai 15 dalībvalstis (AT, BE, BG, HR, CZ, FI, FR, HU, LV, LT, RO, SI, SK, ES, SE) ir saņēmušas tām adresētus ieteikumus saistībā ar izglītību. Tomēr vairumā gadījumu (9 no 15 – BE, HR, FI, FR, LV, PL, SI, ES, SE, UK) šie ieteikumi tiek vērsti uz apmācību, kvalifikācijas paaugstināšanu un pielāgošanos darba tirgus vajadzībām.

Attiecībā uz citām valstīm ir pozitīva retorika, lai izglītības sistēmu veidotu iekļaujošāku, īpaši neaizsargātajām grupām, norādot uz sakarību starp skolēnu sociāli-ekonomisko (AT, CZ) un migrantu izcelsmi un viņu izglītības līmeni (AT, BE). 5 valstīm tiek īpaši uzsvērta Romu skolēnu situācija (BG, CZ, HU, RO, SK). Izglītības kvalitatīvais aspekts tiek minēts tikai 3 valstīm (BG, LT, RO). Kopumā šiem ieteikumiem ir maza saistība ar Eiropas Stratēģijas 2020 izglītības mērķiem: priekšlaicīga mācību pārtraukšana tiek pieminēta tikai vienā valstī – Rumānijā, bet pieaugušo izglītība – divās (Malta, Lietuva).

Izmantoto materiālu saraksts

- **EAPN Assessment of the 2016 Country-Specific Recommendations.** (2016). European Anti-Poverty Network. Brussels, 1-8 lpp.

- **EC** (18.05.2016) **Communication: 2016 European Semester: country-specific recommendations.** Table 1

- **Eurostat 2014. EC European Semester Thematic Fiche: Poverty and Social Exclusion** (03.05.2016)

- Attēli no EAPN-Latvia arhīva

Satura rādītājs

Galvenie vēstījumi	2 lpp.
Detalizētā tematiskā analīze	6 lpp.
Makroekonomiskā analīze	6 lpp.
Nabadzības analīze	9 lpp.
Minimālais ienākums un sociālā aizsardzība	11 lpp.
Pakalpojumu pieejamība	13 lpp.
Nodarbinātība	15 lpp.
Izglītība	17 lpp.
Izmantoto materiālu saraksts	18 lpp.

Brošūru sagatavoja Inna Šumanska, Elīna Ālere-Fogele un Laila Balga

Eiropas Pretnabadzības tīkla (EAPN Europe)

2017. gada līdzfinansēto pasākumu ietvaros ©

Kontakti:

Vaļņu iela 32-1, Rīga, LV-1050, Latvija

Tel.: +371 29664063 E-pasts: info@eapn.lv

www.eapn.lv